

INTRODUCCIÓ

Aquest informe s'ha redactat a partir de la inspecció ocular de l'element i de la consulta de la bibliografia especialitzada que consta a l'expedient.

Els darrers anys s'han fet cales arqueològiques i estudis previs de cara a la redacció d'un projecte d'intervenció global al conjunt de Monti-Sion. Tots aquests estudis han aportat informacions sobre aspectes relacionats amb autories i cronologies; i han posat de manifest elements nous, com ara les pintures murals de la capella de Sant Joaquim o de la Família de la Verge. Tots aquests resultats no estan publicats ni recopilats a cap informe tècnic que s'hagi aportat al Servei de Patrimoni, per la qual cosa, no s'han pogut incorporar al present informe.

En qualsevol cas, amb els estudis fins ara publicats i coneguts, són inqüestionables els valors patrimonials del conjunt de Monti-Sion. Com a qualsevol element patrimonial, ampliar els seus estudis sempre ens ajudarà a conèixer-lo amb més exactitud de cara a poder dur endavant les intervencions de conservació o restauració, i així garantir la correcta actuació sobre el propi bé. Això no obstant, atès que l'expedient que ens ocupa és una declaració com a Bé d'Interès Cultural, la bibliografia i els estudis consultats ja ens mostren amb suficient contundència que es tracta d'un bé amb valors patrimonials que el fan mereixedor d'una de les proteccions individualitzades que recull la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears. Per tant, les possibles noves aportacions, resultat dels estudis que es duguin a terme en el marc d'intervencions futures, no comportaran un major reconeixement dels valors de Monti-Sion, però sí seran necessaris de cara a qualsevol actuació que es vulgui dur a terme.

INFORME TÈCNIC

El Departament de Patrimoni Històric del Consell de Mallorca ha rebut diverses sol·licituds per declarar els immobles i mobles que contenguin, el conjunt conformat per Col·legi, Convent, Claustre i Església de Monti-Sion de Palma. Les diferents sol·licituds son.

- 10 de juny de 2024 (Reg. Gen. 42543) Lorenzo Mestre Jaume (Vicepresident de la Cofradía de Jesús Nazareno).
- 11 de juny de 2024 (Reg. Gen. 43120). Concepció Bauçà de Mirabò Gralla, Marià Carbonell Buades
- 11 de juny de 2024 (Reg. Gen. 43051) Associació per a la Revitalització dels Centres Antics (ARCA)
- 3 de juliol de 2024 (Reg. Gen. 48268) Associació per a la Revitalització dels Centres Antics (ARCA), remet Informe sobre las edificaciones y datos de la manzana de Montesión con importància històrica, signat pel Sr. Bernat Obrador.
- 17 de juliol de 2024 (Reg.Gen. 51242) Asociación Antiguos Alumnos de Montesión (Representant. President, César García Rullán)

Protecció actualment existent:

Al Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma actualment vigent apareixen com elements catalogats:

- Església de Monti-Sion. Clau 08/34. Grau de protecció A1
- Col·legi de Nostra Senyora de Monti-Sion. Clau 08/35. Grau de protecció B

1. FITXA TÈCNICA

Denominació:	Església de Monti-Sion. Col·legi de Nostra Senyora de Monti-Sion
Emplaçament:	Carrer Monti-Sion, 22
Ref. Cadastral:	0299501DD7709G
Municipi:	Palma
Usos:	Religiós, públic, docent i cultural
Classificació de sòl:	Sòl urbà

2. MEMÒRIA HISTÒRICA I DESCRIPTIVA

2.1 COMPANYIA DE JESÚS

La Companyia de Jesús va ser fundada el 27 de novembre de 1540 per San Ignasi de Loyola, amb l'aprovació de la bula *Regimini militantes ecclesias* per Paulo III. Aquesta nova ordre va tenir una ràpida expansió per tot el món, ja que el seu naixement es va produir en un moment de renovació eclesiàstica en oposició al creixement del protestantisme. De fet, els jesuïtes, es constituïren en els models i orientadors de tota l'acció contrareformista que es dugué a terme a partir del segle XVI. Dedicant-se, principalment a la direcció espiritual, catequesis, missions populars i ensenyament.

En el cas d'Espanya aquesta difusió es va fer molt ràpidament, amb creació de comunitats de jesuïtes a diferents ciutats: València 1544, Barcelona 1546 i els següents anys a Alcalà, Valladolid, etc.

Des del 1544 els jurats de la Ciutat, el bisbe Diego de Arnedo, el virrei Guillermo de Rocafull i el rector Juan Salvador Abrines, entre d'altres, varen sol·licitar que la companyia s'establís a l'illa.

Finalment aquesta es va instal·lar el 1561, gràcies a la col·laboració activa del jesuïta mallorquí, el Pare Jeroni Nadal, un membre destacat de l'ordre que participà en el Concili de Trent de 1562 i fou fundador d'alguna de les comunitats jesuítiques de diferents ciutats europees i col·laborà amb Sant Ignasi de Loyola en la promulgació i difusió de Les Constitucions de la Companyia de Jesús, el text on es reglamenta l'organització i les missions de la Companyia.

Els primers cinc jesuïtes que arribaren a Palma el 24 d'agost de 1561 - Francisco Boldó, rector del nou col·legi, els sacerdots Bernardo Verdolay i Jerònim Mur, i els germans Juan Navarro i Francesc Fortuny - s'instal·laren provisionalment amb Bartolomé Caldentey i la seva dona, germana del Pare Jeroni Nadal; i després es traslladaren a unes cases del rector Abrines. Poc temps després d'arribar, els Jurats de la Ciutat els cediren una petita capella situada a l'antic call jueu, on abans es trobava l'antiga sinagoga i dues cases annexes.

Un aspecte que també degué influir en aquesta localització és la possibilitat de tenir accés a l'aigua a través de l'anomenat canó del Temple o de Santa Clara i el canó de la Calatrava, fet que, amb el temps, generà conflictes amb les Clarisses.

A finals del segle XVII els jesuïtes, amb moltes dificultats i oposicions, tant d'estaments eclesiàstics com civils, varen fundar dues cases més: el Col·legi de sant Martí, a Palma, del qual només queda l'actual església de Sant Gaietà, i el Col·legi de Sant Ignasi de Pollença, del qual es conserva l'església i el col·legi, com a seu de l'Ajuntament. També dugueren a terme missions eclesiàstiques a diferents pobles de l'illa (Alcúdia, Manacor, Inca, Montuïri, etc.) i s'establiren a Eivissa, el 1653, i a Menorca al XIX.

La Companyia va assolir un poder cultural i socioeconòmic rellevant que la va dur a conflictes polítics i religiosos amb diferents monarques i estaments religiosos. Foren suprimits a la majoria de les monarquies catòliques: Portugal (1759), França (1762) i, finalment, a Espanya, el 1767. Pressionat per les principals corts catòliques, la Companyia fou suspesa pel papa Clement XIV amb el breu *Dimus ac Redemptor*, el 1773. Aquesta suspensió papal va durar fins el restabliment de la companyia per Pius VIII, a través del document *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*, el 1814.

Des d'aquest moment es succeïren diferents períodes de supressió o de reconeixement de l'ordre jesuïta. La suspensió de Carles III va suposar l'abandonament de l'illa per part dels jesuïtes, fins el 1815, quan Ferran VII va restablir parcialment l'ordre. Durant el Trienni Liberal varen tornar a ser suprimits, fins el 1823. Durant el període liberal varen tornar a ser suprimits, fins el 1852, després de la firma del Concordat d'Espanya amb la Santa Seu. El triomf de la Gloriosa de 1868 va comportar de nou la dissolució de la Companyia, fins que Alfons XII la restaurà parcialment el 1876. El 1932, durant la II República varen tornar a ser expulsats fins que varen retornar, definitivament, el 1938.

2.2. COL·LEGI DE MONTI-SION DE PALMA I DEPENDÈNCIES DE LA COMUNITAT

La creació de col·legis i centres d'estudis va lligada des d'un principi a l'expansió de la Companyia de Jesús. Tot i que Sant Ignasi de Loyola no contemplava la dimensió educativa a la primera versió de les Constitucions, la influència de Sant Francesc Xavier, amb les seves experiències per Àsia, va fer que aquesta primera actitud canviés i l'educació passés a convertir-se en un eix central dels jesuïtes. Tanta importància va donar Sant Ignasi a l'educació a partir d'aquest moment, que va passar de no contemplar-la en la primera versió de les Constitucions a dedicar-li tot el quart apartat d'aquest document a la versió definitiva.

Amb donacions particulars, principalment del fundador, Fra Ramón de Verí, el 1562 inicià el seu camí el col·legi de Monti-Sion de Palma. Com que no disposaven dels espais necessaris, el primer lloc on impartiren classes era a L'Estudi General, situat molt a prop de la primera capella que reberen, i on impartien els estudis d'Art, que es desenvolupaven durant tres anys amb les matèries de: lògica, física i metafísica. El 1565 ja passaren a donar classes a l'aula del col·legi.

El creixent nombre d'estudiants va fer que els jesuïtes compressin les 11 cases pròximes, situades a la illeta de l'església, per ampliar les instal·lacions. El 1571 començaren les obres del col·legi i de les dependències de la comunitat. Com que les aules estaven a la illeta de l'església, i augmentaven les necessitats d'espai - tant per al col·legi com per a les

habitacions i els espais de la comunitat - varen adquirir 13 noves cases a la illeta separada pel carrer Pelleteria actual, que arribava fins a l'actual Sant Alonso (antic Born de Santa Clara). Primer les dues illetes es varen unir amb la construcció d'un pont, fins que, superats diferents conflictes, entre d'altres, amb les monges clarisses, per l'accés a l'aigua, es va suprimir aquella part del carrer Pelleteria, unint-se les dues illetes. D'aquesta manera, quedava conformat el conjunt actual del Col·legi de Nostra Senyora de Monti-Sion i l'església.

El claustre principal i part de les habitacions, es varen començar el 1588 pel corredor paral·lel al carrer Monti-Sion. El 1596, es va acabar aquest primer corredor i les habitacions, i es començaren els corredors perpendiculars. El corredor i les habitacions situades a la planta baixa i superiors pròximes a l'hort es construïren a partir de 1597. La majoria de dependències es varen construir en aquest període, tot que continuaren les obres, com el refectori, els patis, etc.

Consolidat físicament al llarg del XVII i principis del XVIII, el Col·legi de Monti-Sion, es va convertir en un dels centres educatius més importants de l'illa, amb les seves càtedres de gramàtica, retòrica, física, filosofia i teologia. Al mateix temps que les escoles, els jesuïtes crearen diferents Congregacions, molt importants tant pel que fa a les tasques pastorals, com educatives. Juntament amb la vida escolar, el col·legi va anar guanyant prestigi i reconeixement a través de celebracions públiques, actes solemnes i festeigs amb força càrrega efectista i espectacles propis del barroc en els que participaven les autoritats civils i religioses i la noblesa, que anaren consolidant a la Companyia de Jesús i al seu col·legi com un centre de capital importància i gran presència sociocultural de Palma.

Amb l'expulsió de l'any 1767, els jesuïtes varen seguir regentat l'església, però la comunitat es va anar dispersant, vivint a diverses residències temporals o tornant a reunir-se al seu edifici, depenent de les diferents dissolucions o restabliments de la Companyia.

Els edificis que conformaven el conjunt de dependències escolars i de la Companyia es varen mantenir durant el segle XIX i XX, malgrat totes aquestes vicissituds, gràcies a què les seves dependències varen ser ocupades per diferents entitats públiques, com ara, la Universitat Literària, l'Institut General Tècnic, l'Acadèmia d'Artilleria, l'Institut Superior d'Estudis de la Dona, la Biblioteca Provincial, l'Acadèmia de Medicina, l'Escola Nàutica, l'Institut Balear - actual Institut Ramon Llull -, entre d'altres.

L'any 1919 s'instal·là l'Institut de Segona Ensenyança, moment en què els jesuïtes recuperaren l'edifici temporalment, fins el 1932, i definitivament des del 1938. Així s'inicià una nova etapa com col·legi, tot i que ocupant el mateix espai que es va anar creant des de la seva arribada, amb importants intervencions que han canviat l'aspecte general del conjunt.

En qualsevol cas, un aspecte a considerar es que, malgrat aquests canvis, el Col·legi Monti-Sion de Palma és el més antic de la Companyia de Jesús en actiu a tot el món.

Quant a la configuració espacial, la illeta de Monti-Sion ha quedat inalterada des del moment de la seva configuració - amb les edificacions destinades als usos religiosos, escoles i dependències de la comunitat - entre els actuals Carrer Monti-Sion, Carrer del vent, Carrer Sant Alonso i Carrer de les Escoles; com es pot veure al plànol de A. Garau de 1644.

El que sí que ha sofert transformacions importants són les construccions que configuraren els espais, principalment els destinats a les escoles i a les dependències de la Comunitat. En aquestes parts del conjunt, sobretot arrel de les intervencions fetes durant la dècada dels 50-60 del segle passat, queden pocs testimonis de com es configurava Monti-Sion durant els segles XVI-XVIII. Han desaparegut o s'han transformat de manera radical espais tan emblemàtics com el de l'antiga biblioteca, l'antic oratori de la congregació (Aula Magna Oratori Esperit Sant), els dormitoris dels germans coadjutors o els dels jesuïtes, el claustre de les Escoles, també anomenat de Sant Pere Claver o Pati de les Columnes, l'antic refectori i el Pati de la cisterna (1590-1591), vinculada als miracles de Sant Alonso, etc.

Les primeres aules es trobaven junt a l'església i es traslladaren a l'altra illeta quan, com hem dit, es va integrar un tram de l'actual Carrer Pelleteria per unificar el conjunt. En aquesta illeta, on s'anaren comprant cases fins el 1638 es localitzaven aules, cuines, el refectori, l'antiga biblioteca, el pati de la cisterna o el pati de les Escoles.

Aquest darrer ja contava el 1613 amb pilars i arcs però se'l va dotar de coberta aquest any. Actualment d'aquest pati només són visibles unes arcades inserides a un mur exterior i a l'interior d'una sala de la planta baixa. Els capitells s'han posat com a suport de cossiols al claustre principal.

El Monti-Sion original es va estructurar a partir del pati principal, que encara es conserva i el pati de les escoles, ja desaparegut. El pati principal, de planta quadrangular, que actua d'entrada al recinte, s'organitza en un pòrtic de sis arcs als corredors més llargs i de quatre els més curts, sostinguts per columnes pseudo-jòniques. A les cantonades, on s'uneixen les columnes, hi ha un arc contrafort que arrenca de la paret. Al centre del claustre, al llarg del temps s'han instal·lat les escultures de Ramon Llull, mentre funcionava l'Institut Balear, i de Sant Ignasi, retirada a la dècada dels 80 per a la seva millor conservació, instal·lant-la a la fornícula del corredor, on encara hi és. Actualment, al centre del pati hi ha una cisterna, sobre un aljub, datat entre 1850-1860, i amb el brocal de l'antiga cisterna vinculada a la tradició del miracle de Sant Alonso.

El segon pati repetia l'esquema del claustre major. Actualment desaparegut, només conserva part de les arcades imbuïdes a les parets exteriors del pati actual i a l'interior d'una sala on, en el moment de fer aquest informe, s'han emmagatzemat part de les pintures i altres objectes mobles que es trobaven distribuïts per altres espais del conjunt. Els capitells, de les columnes que conformaven aquest segon claustre s'han reubicat a les cantonades del pati principal, com a suport de grans cossiols. Aquets capitells s'haurien de recuperar i reubicar a un espai que garanteixi la seva conservació.

Dels espais històrics que no s'han vist molt alterats amb la reforma dels anys 60 del segle passat, destaca l'antic refectori (1597), amb volta de creueria, de quatre trams. Les claus de volta amb anagrames esculpits de Jesús i marians. Actualment, aquest espai és una biblioteca per a ús dels estudiants.

L'altra espai que s'ha conservat és el que anomenen cripta, però que en realitat és un antic rebost. A la planta soterrani es un espai de planta rectangular, amb volta de canó.

Les edificacions del col·legi i la part de la comunitat conformen un conjunt amb una evolució constructiva complexa i amb varies parts diferenciades, no tan sols per la data de

la construcció, si no per la seva evolució al llarg del temps, conseqüència, en bona part, dels usos que se li ha donat.

L'agrupament dels tres usos principals, religió, escolar i de dependències de la comunitat jesuïta, es distribueix per la totalitat de les edificacions, generant una complexitat espacial que caracteritza i defineix el conjunt.

La illota de Monti-Sion queda tancada al carrer de les Escoles per les antigues Escoles, la construcció de les quals va començar a l'any 1584 i es completà l'any 1672 amb la construcció de les "Escuelas mayores". Aquest bloc es troba annex a l'antic refectori, construït l'any 1597 i sobre el qual als anys 60 del segle XX s'hi va construir un nou edifici.

Es tracta d'un edifici de dues plantes de gran alçària (amb alguna entreplanta a la planta primera) cobert per una teulada de teula ceràmica. Existeix una cripta, situada en planta soterrani, coincidint amb el que fos un gimnàs, a la cantonada al carrer de Sant Alonso. L'edifici està construït amb marès i presenta un aspecte massís, amb poques obertures. L'interior ha sofert grans transformacions. Una d'elles fou la reforma de les antigues aules, convertides en "Biblioteca de Jesuïtes". En aquest edifici també trobem les antigues cuines, rebosts, magatzems i un petit pati. A planta primera es troben emmagatzemades a una de les sales les restes del que fou el "Museu d'Història Natural", creat l'any 1940.

L'accés a l'escola se situa a l'extrem oest de l'edifici construït a l'any 1958 fent front al carrer Monti-Sion. L'edifici construït formava part d'un projecte de gran envergadura signat per l'arquitecte José de Oleza Frates, que unia el claustre principal de les escoles amb el claustre de Sant Pere Claver, donant lloc a un únic claustre de grans dimensions que repetia la configuració de les façanes interiors del claustre principal. Finalment, el projecte no es va poder construir en la seva totalitat, construint-se només part del volum situat sobre l'antic refectori i el volum nord, fent front als carrers Monti-Sion i del Seminari, i que ocupa el que fou l'antic oratori i el claustre de les antigues "Escoles", anomenat de San Pere Claver, i que va ser enderrocat l'any 1963 i del què, com ja s'ha dit, només es conserven algunes columnes i els capitells desplaçats.

Aquest edifici, que abasta tot el front del carrer, des de la capella de Sant Alonso fins a l'edifici original de les Escoles, es distribueix en tres plantes, disposant a la vessant oest d'una quarta planta on se situa la sortida de l'escala al terrat. Actualment, acull dependències administratives, porteria, despatxos i un antic menjador d'alumnes, així com el gran saló d'actes, situat a la primera planta i aules a la segona planta.

Es tracta d'un edifici de caràcter historicista, amb un basament de gran alçada, compost per una faixa de pedra que s'allarga incloent formalment el recercat de la successió de finestres amb reixa de la planta baixa, que s'agrupen en parells. A l'extrem oest es situa el gran portal d'entrada, amb arc de mig punt i que ocupa tota l'alçada fins a la planta primera. A la segona planta els buits s'organitzen de manera gairebé simètrica, amb unes obertures amb arc a la part central i obertures rectangulars als extrems, desalineades a la zona del nucli d'escaleres. La planta superior disposa d'una successió de finestres de petites dimensions.

Del projecte d'Oleza Frates també és hereu el bloc construït sobre l'antic refectori, un edifici en "L" que genera un pati interior. Es tracta d'un volum de planta baixa i quatre plantes, perpendicular al carrer Monti-Sion. S'estructura a partir d'un passadís que s'obre a

l'interior de la illeta, i que serveix a les diferents aules. Les façanes orientades a l'interior del pati, i que es corresponen amb el passadís, disposen de grans finestrals, dibuixant una façana gairebé vidriada, mentre que la façana que fa front al carrer de les Escoles i al carrer Sant Alonso, i que es correspon amb les aules i les dependències dels jesuïtes s'estructura seguint un ritme d'obertures de proporció vertical alineades segons eixos verticals.

L'edifici gira en cantonada, alineant-se amb el volum construït annex a la clastra (coincidint en planta baixa amb la capella de les Relíquies, estança de Sant Alonso i antiga cuina, rebost i escusats) i que es va recreïxer fins arribar a les quatre plantes per acollir aules de l'escola i les estances dels jesuïtes. Ambdós edificis s'uneixen a partir de la planta primera, per el que a nivell d'usos s'entenen com una unitat. El passadís, continu, disposa com hem dit, d'aules a una de les cares, a l'edifici aïllat, mentre que a zona annexa a la clastra, disposa d'aules a ambdós costats. La planta tercera es destina en la seva totalitat a les dependències dels jesuïtes (dormitoris, cuina, menjador, sales,...).

A les plantes situades sobre la sagristia, i que també es connecten amb les aules, es disposaven originalment usos com la infermeria o els laboratoris, que avui estan desmantellats.

Les parts no construïdes del conjunt es destinen a pati d'escola. Un gran pati, que abasta tota la façana al carrer Sant Alonso, i queda tancat a aquest carrer mitjançant un mur de gran alçada.

2.3. ESGLÉSIA

La capella que ocuparen els cinc primers jesuïtes arribats a Palma era de dimensions reduïdes i estava construïda al lloc on hi havia hagut una sinagoga, destruïda el 1323 a instàncies del Rei Sanç, i dedicada a la Presentació de la Santíssima Mare de Déu o Nostra Senyora de Monti-Sion, de la qual es conserva encara el retaule gòtic que ocupava l'altar.

Aquesta capella era petita per dur a terme les activitats pastorals, motiu pel qual durant una sèrie d'anys aquestes es feien a esglésies pròximes. S'inicià la compra de les cases pròximes i el 1571, a iniciativa del Pare Bartomeu Coch, segon rector de la comunitat jesuïta, s'iniciaren les obres per a la construcció de la nova església, juntament amb les obres del col·legi i les dependències de la comunitat.

El 1576 ja s'havia completat la major part de la fàbrica (amb quatre capelles a cada costat) a excepció de la capella major, el campanar i la façana que daten de 1600-1601, 1609 i 1683, respectivament. Al llarg del segle XVII s'efectua l'ornamentació de l'interior i la façana i la portada.

La Contrareforma, amb els Jesuïtes com un dels principals difusors, va acompanyada d'unes noves pautes estilístiques, el barroc, que, en el cas de Mallorca, apareix amb la construcció de església dels jesuïtes. Des d'un punt estrictament artístic, tot i què la planta i alçat segueix l'esquema tradicional, la coberta de la nau, amb volta de canó amb llunetes, ja demostra la voluntat innovadora. En tot cas, estilísticament només es pot adscriure directament a l'estil barroc, la decoració interior i la portada, que es dugueren a terme al llarg del S.XVII i finalitzaren el 1683.

Aquest marcat caràcter innovador i contrareformista de l'església de Monti-Sion de Palma es plasma en els aspectes tècnics i decoratius (volta de canó, ornamentació naturalista, ús de columnes salomòniques, en els retaules, en el repertori pictòric, en la capella del Sant, etc.), mentre que la majoria d'interiors continuen amb la sobrietat tradicional. Aquests aspectes innovadors també es manifesten a nivell iconogràfic, amb l'exaltació de la Immaculada a la portada absidal, flanquejada per figures claus per a la Companyia.

Un dels espais més singulars del conjunt és la capella de sant Alonso Rodríguez (1533-1617), la primera al costat de l'evangeli, al lloc que ocupava l'antiga porteria, on Sant Alonso fou porter. Pocs anys després de la seva mort, el 1626, s'inicià el seu procés de beatificació que acabà el 1825 amb la beatificació per part de Lleó XII. Lleó XIII el canonitzà el 15 de gener de 1888.

Després de la seva mort, les restes del sant foren dipositats a diferents llocs. L'any 1635 es va començar la construcció de la capella, patrocinada per Anna Maria Mut i Danús, dissenyada per l'arquitecte menorquí Jaume Goñalons i rematada per una cúpula de Francisco de Herrera. L'altar major de la capella l'ocupa el mausoleu amb l'esquelet del sant, recobert amb una obra de l'escultor Guillem Torres, datat el 1825.

Al llarg del segle XVIII i XIX ha estat objecte de diferents intervencions en la decoració interior amb guix, pintures murals, col·locació d'escultures, vitralls, orgue, etc. posteriorment, a les primeres dècades del XX, es va tornar a intervenir per eliminar tots els elements afegits (escultures, vitralls, etc.) donant la imatge actual de la capella.

Des del presbiteri, pel costat de l'evangeli, s'accedeix a la sagristia, situada darrera el presbiteri, que es va finalitzar el 1631.

Des d'aquí, també s'accedeix a tres àmbits on es conjuguen els aspectes cultuals i culturals. L'antic corredor d'accés als dormitoris de la planta baixa, avui ocupat pel Museu de sant Alonso. El dormitori de sant Alonso, convertit, a partir de 1641, en Capella de les Relíquies, on es conservaven béns vinculats a la vida del Sant, fins l'any 1978 que es va tornar a recuperar la cel·la original. La capella, on es va ubicar el retaule gòtic de la primera capella que ocuparen els jesuïtes i un altar d'alabastre de l'escultor Vila.

Al terra hi ha diferents làpides individuals i, a la nau central, hi ha una llosa que ubica la cripta on eren enterrats els membres de la comunitat i a la qual encara es pot accedir. La documentació publicada assenyala que hi havia altres dues criptes: una cripta pels homes (pròxima a l'entrada), i una per dones; que no surten a la planimetria més recent, segurament perquè quan es va modificar el trespòl de l'església, el 1929, no es varen identificar.

Dins el conjunt de Monti-Sion, l'element de més rellevància és sens dubte l'església, amb la façana principal oberta al carrer Monti-Sion i la del lateral de l'epístola al carrer Vent. Les altres dues façanes, corresponents a capçalera i el costat de l'evangeli queden imbuïdes dins el conjunt de les altres edificacions que conformen el conjunt.

Interior

En planta segueix el model tradicional de planta de nau única amb capelles laterals (6 a cada costat) i capçalera quadrangular. La primera capella de l'evangeli, ocupada per la capella del sant, i la quarta, del Sagrat Cor són més amples.

Les capelles han anat canviant de titulars i advocacions al llarg dels segles. En conjunt, l'església presenta un important conjunt de retaules, exemples alguns d'ells d'innovacions i aportacions estilístiques pel disseny dels suports helicoidals i altres elements ornamentals com pintures, tapissos o escultures. Tots aquests elements, que formaran part integrant del BIC, apareixen a l'annex 1 d'aquest informe.

L'alçat també presenta unes solucions tradicionals. Les capelles s'obren a la nau amb arcs apuntats sobre pilastres de fust estriat i capitell compost que suporta l'entaulament, molt decorat. Sobre les capelles corr la tribuna, ordenada amb balcons doble amb gelosia de fusta i separats per mainell. El presbiteri se separa de la nau per un arc de triomf i trompes als angles. L'espai entre la coberta i l'arc hi ha una pintura mural representant la Glorificació de Crist. Dels paraments verticals sobresurten, com únics elements decoratius, els elements estructurals de pedra vista.

Pel que fa a la coberta, també segueix el model tradicional, amb volta de creueria a les capelles laterals però, com a gran innovació, hi trobam el cobriment de la nau central amb volta de canó, amb llunetes, molt ornada amb volutes de guix amb flors, rocalla. A cada tram de la volta, amb arcs faixons, hi ha una pintura representant a San Ignaci rebent els dons del cel i finestres amb vases molt decorades amb cornises motllurades i volutes. Aquesta solució formal de la coberta dóna, a l'església, un valor singularitzat dins la història de l'arquitectura religiosa d'aquesta centúria perquè va servir com a model per a altres construccions, aportant noves solucions estilístiques.

Pel que fa a la Capella de Sant Alonso, que ocupa el lloc on se situava l'antiga porteria, la planta és de creu. La coberta té volta de canó i el creuer cúpula sobre petxines, com hem dit, feta per Francisco de Herrera, amb decoració plenament barroca, amb pintures al·legòriques (Fe, Esperança, Caritat, Bones obres, Sacrifici Isaac i el de Melquisedec, Pluja del Manà), rocalla, àngels amb guirlandes (obra de Melchor Borràs), decoració vegetal, etc. que donen al conjunt un aspecte Barroc pur. Els murs estan decorats amb marbres i pintures amb decoració geomètrica.

El 1863 es va aixecar el templet, sobre una socolada de marbre amb una inscripció, que acull l'urna de vidre, i fusta daurada decorada, amb les restes del sant.

El templet, de forma circular, està sostingut per sis columnes, tres a cada costat. Les columnes, estriades, estan policromades en blanc i daurat, amb el terç inferior decorat amb motius daurats que segueixen la línia de les estries, i capitell corinti. Remata el conjunt una cúpula el·líptica, policromada en blanc, blau i daurat, amb cassetons de decoració floral a l'interior. Les columnes s'entreguen a un sostre blanc decorat per una sanefa de motius vegetals daurats enllaçats, diverses motllures fines daurades i un fris policromat en blau amb relleus daurats de l'escut marià i rosetes. A continuació, dos cercles: el primer, estriat, i el segon, que alterna motius daurats de petites mènsules i flors. El conjunt està rematat per una al·legoria a la Eucaristia, amb àngels que porten raïm i espigues i una escultura del sant.

Des del presbiteri, i pel costat de l'Evangeli, s'accedeix a un passadís on es localitza el Museu de Sant Alonso, que comunica amb la cel·la museïtzada del sant, la capella amb el retaule gòtic, modificada el 1978 amb volta de canó i finestró obert a la cel·la del Sant i la sagristia, amb quatre fornícules amb decoració de rocalla, calaixera i altres béns mobles de gran interès patrimonial.

Exterior

Un dels elements principals on queda reflectit el prestigi social, econòmic i religiós que varen obtenir els jesuïtes és en la construcció de la seva església i, principalment, en la seva portada principal, projectada amb un programa iconogràfic molt concret, que respon als objectius ideològics de la Companyia de Jesús, que formalment presenta un triangle simbòlic amb la Immaculada en el vèrtex superior i les dues figures principals de la Companyia a la part inferior.

La façana principal, que s'obre al carrer de Monti-Sion, s'organitza a partir de dos grans paraments horitzontals, amb la decoració concentrada al portal principal, separats per una línia d'impоста, dividida pel portal principal. Sobre el trencaigües semicircular que tanca la portada, al cos horitzontal superior, hi ha una rosassa amb motllures llises i helicoidals; un fris llis, amb el símbol marià i un plint amb bolla a cada extrem; tot rematat per un frontó llis, amb un ull de bou, plints amb bolles i dos cossos mixtilinis als extrems.

A la dreta se situa el campanar (1609-1610), de planta quadrangular, està dividit en dos cossos per línia d'impоста. Al cos superior s'obren quatre obertures amb arc de mig punt. El remat es conforma per un cos hexagonal, de menors dimensions, amb motllura i amb bolles a cada angle, tot cobert amb volta. Les campanes es varen col·locar el 1624 i el 1626

Una de les característiques del barroc espanyol que més s'implantaren a Mallorca fou les portades-retaule absidals. I, la portada de Monti-Sion és un dels millors exemples d'aquest tipus de portada de l'illa. Si bé es coneix la data de finalització (1683), no es tenen dades concretes del seu inici i diferents autors la situen, formalment i iconogràficament, entre la portada de la Seu o la de Sant Francesc tot i que aquests deus presenten elements estilístics no tan innovadors, ja que el temple dels jesuïtes seria la primera gran obra del barroc local, amb l'ús de columnes salomòniques i la riquesa decorativa.

Els brancals que emmarquen la porta estan decorats amb grotescos i la llinda amb cinta amb inscripció, i cap d'àngel al centre. La resta d'elements que conformen la portada s'organitzen sobre un basament, alt i llis, amb entrants i sobresortits sobre el què es disposen simètricament plafons i columnes alterns. Els plafons exteriors presenten decoració vegetal en espiral i capitell compost, els plafons interiors estan decorats amb cuirasses, armes i estendards romans i dues orles, amb la inscripció *Anno* i 1683 respectivament.

L'element més destacat d'aquesta part del portal són les columnes salomòniques, un dels primers exemples d'aquest model de suport a l'illa. Les dues columnes interiors tenen el terç inferior decorat amb grotescos i la resta, salomòniques, amb garlandes i remat amb capitell compost. Les dues columnes exteriors presenten el terç inferior amb grotescos i medallons i la resta, també salomònica, amb fulles i raïms i capitell compost.

L'entaulament està format per un fris, amb motius vegetals i caps d'àngel, una cornisa dentada sobre la qual s'ubica un arc de mig punt amb arquivolta amb decoració vegetal i timpà amb l'escut del fundador sostingut per dos àngels i rematat per una corona.

A ambdós costats de l'arc, i sobre les columnes exteriors, s'obren dues fornícules amb coberta en forma de copinya i escates als laterals, on es situen dues escultures, de tractament molt hieràtic, de Sant Ignasi i San Francesc Xavier, com a símbols principals de la companyia.

Tot aquest conjunt està rematat per una fornícula amb pilastres amb grotescos i gerros amb flames i coberta de copinya i escut, que acull al seu interior una Immaculada, amb vestidures i cos que li donen moviment. Tanca el conjunt un trencaigües semicircular motllurat.

Aquesta portada exemplifica la innovació i aportació introduïda pels jesuïtes, tant a nivell formal com ideològic a l'hora que un clar missatge dels postulats contrareformistes i de la nova plàstica barroca, que influirà en les construccions posteriors.

La façana del carrer del Vent, és l'altra façana visible de l'església. En aquest cas es tracta d'una façana sense cap element decoratiu, on s'obre unes finestres a la part superior i a la cantonada amb el carrer Sant Alonso amb anagrama de Jesús i Marià.

3. ESTAT DE CONSERVACIÓ

3.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació tipològic és molt bo, malgrat en els darrers temps l'edifici ha anat progressivament perdent part del seu ús. Al mes de setembre de 2024 van ser desallotjats els jesuïtes que residien a Monti-Sion i es preveu que el curs 2024-2025 sigui el darrer curs escolar en que estigui en funcionament l'escola, moment en el que el conjunt quedarà en desús.

L'església i els seus espais adjacents, destinats al culte, no han vist modificat al llarg dels anys l'ús per al que van ser construïts. Així mateix, la resta d'edificacions que conformen la "illeta Monti-Sion", sense perjudici de les obres i les diverses intervencions realitzades, han estat, fins a l'actualitat, destinades a escola i dependències de la Comunitat, usos originals del conjunt des que s'implantà a Ciutat l'any 1561.

La utilització del conjunt per a usos educatius es mantingué inclús al llarg del segle XIX i XX, quan, en èpoques de suspensió de la comunitat jesuïta, els edificis foren ocupats per entitats públiques com ara l'Institut Balear, la Universitat Literària o l'Acadèmia de Medicina, entre d'altres, destinades a l'ensenyament i la cultura. A l'any 1938 la comunitat jesuïta recupera el conjunt i comença una etapa definitiva com a col·legi, que es conserva fins recentment.

3.2 Estat de conservació física

L'estat de conservació del conjunt és variable. Ens trobem davant un conjunt amb una evolució constructiva complexa i amb varies parts diferenciades, que donen lloc a una varietat de situacions en relació a la conservació física.

La realitat construïda de la “illeta Monti-Sion” és el resultat d'un procés de transformació constant. Monti-Sion es va anar configurant a partir de l'addició i enderroc de les cases existents al lloc, la construcció progressiva de noves edificacions i la seva posterior transformació per anar adaptant els volums a les noves necessitats sorgides.

S'ha de recordar que el col·legi s'implantà l'any 1562, l'any 1571 es compren les cases pròximes a la petita església original i s'inicien les obres per a la construcció de la nova església, el col·legi i les dependències de la comunitat. Finalment, l'any 1595, amb l'adquisició del carrer del Calix, quedava consolidat el conjunt actual del col·legi i l'església.

L'any 1938 amb l'establiment definitiu del col·legi, després de la recuperació de l'edifici per part dels jesuïtes, es realitzaren diferents intervencions que van anar canviant l'aspecte general del conjunt. Posteriorment, a meitat del segle XX, es succeí l'execució de nombroses obres en els espais destinats a escoles i dependències de la comunitat que deixaren pocs testimonis de la configuració original de Monti-Sion fins al segle XVIII. En aquest procés transformador van desaparèixer o van quedar alterats espais com l'antiga biblioteca, l'antic oratori de la congregació (Aula Magna Oratori Esperit Sant), els dormitoris dels germans coadjutors o els dels jesuïtes, el claustre de les Escoles, també anomenat de Sant Pere Claver o Pati de les Columnes, l'antic refectori i el Pati de la cisterna (1590-1591), vinculada als miracles de Sant Alonso, etc.

Església i dependències annexes

Les principals patologies d'aquesta part del conjunt, que és la de major antiguitat, són de caire estructural, així com les causades per la presència d'aigua.

Les edificacions estan afectades per danys estructurals que posen en risc l'estabilitat del conjunt, que presenta risc d'esfondrament en algunes zones. Tant a l'interior com a l'exterior són visibles esquerdes de dimensions considerables. Entre d'altres, és preocupant l'estat de conservació del campanar, que s'està obrint, així com de la coberta de la capella de Sant Alonso amb podriments de les bigues de fusta i desprendiment de les peces de marès que formen l'entrebigat, i que podria posar en risc l'estabilitat de l'element.

El mal estat de les cobertes de la zona destinada a ús religiós, amb pèrdua de teules, mal estat de l'estructura portant, etc. genera filtracions d'aigua de pluja a l'interior de l'edifici que agreugen la problemàtica estructural. La presència d'humitat a l'interior, no tan sols provocada per les filtracions de coberta, si no per l'ascensió de l'aigua per capil·laritat als murs, genera la degradació dels acabats (pintures murals, retaules, elements ornamentals,...), que en algunes zones es troben en molt mal estat de conservació, presentant pèrdues de material, desprendiments, decoloració o brutícia.

El conjunt també presenta altres problemàtiques degudes al mal estat de les canals de recollida d'aigua, o les causades per el mal estat de les fusteries o dels vitralls, que permeten l'entrada d'aigua i brutícia a l'interior. Així mateix, també accentuen el mal estat de conservació del conjunt i la pèrdua dels seus valors la utilització de materials inadequats en intervencions recents, com les que s'han dut a terme a la zona de la tribuna, situada a la planta superior de l'església, la instal·lació de maquinària d'aire condicionat a façana o el cobriment amb plaques de plàstic d'algunes cobertes situades al claustre, així com l'excessiva presència de conduccions vistes per al cablejat

Col·legi i dependències de la Comunitat

La majoria de les zones destinades a aquests usos s'ubiquen als edificis més moderns, que es troben en bon estat de conservació, també degut al manteniment que s'hi du a terme al tractar-se de zones que encara segueixen en ús.

No obstant això, algunes de les dependències escolars i de servei per a la comunitat s'ubiquen a zones annexes a l'església, el claustre i a part de les edificacions construïdes a finals del segle XVI, quan es fundà el col·legi:

- Edifici de les escoles (1584), situat adjacent al carrer de les escoles
- Antic refectori gòtic (1597), on actualment s'hi ubica la biblioteca
- Zones annexes al claustre (1597): situades en planta baixa adjacents al claustre en la zona est i sud, i que abasten des de la sala de les columnes fins a la dependència contigua a l'estança de Sant Alonso, que dona accés al rebost de planta soterrani. Són entre d'altres, la sala de les columnes, l'escala noble, els antics escusats, l'antiga cuina o l'antic menjador dels frares.
- Rebost planta soterrani
- Aljub (sota el claustre)
- Zones annexes claustre planta primera
- Zones sobre la sagristia en plantes superiors

D'aquestes edificacions, les que presenten més patologies són les ubicades a les zones properes a l'església, i amb les mateixes afeccions estructurals, causades per l'entrada d'aigua ja comentades a l'apartat anterior.

L'antic edifici de "Les Escoles", situat al carrer de les Escoles, construït l'any 1584, presenta un millor estat de conservació que les edificacions annexes a l'església. No presenta problemes estructurals, però sí patologies degudes a la presència d'aigua, sobretot als murs, que estan desprotegits en molts punts (finestres sense ampits, obertures sense fusteries,...). La coberta va ser reparada recentment, fet que ha afavorit una millor conservació de l'immoble.

Simultàniament a l'actuació a la coberta es va reformar tota la planta baixa, moment en que es van modificar algunes de les obertures en façana, alterant la composició original del front al carrer. Tant aquesta intervenció en planta baixa, com altres actuacions puntuals que s'han dut a terme a la resta de plantes (substitució dels forjats actuals per uns nous de formigó, modificació dels nivells dels forjats, etc.), han transformat de manera irreversible l'interior de l'edifici, perdent, en part, la seva configuració original.

Altrament, cal mencionar l'estat en que es troben algunes estàncies, que presenten mal estat dels acabats i on s'acumulen brutor i mals endreços.

En quant a la conservació física de les edificacions més recents, aquelles construïdes entre els anys 50 i 60, es mantenen en bones condicions, presentant únicament desgast fruit del propi ús i del pas del temps. No s'aprecien afegits recents ni elements discordants amb el propi edifici.

En general, s'observa en moltes zones del conjunt, tant a l'interior com a l'exterior la presència d'obres inacabades i enderrocs, que confereixen un aspecte descarat i de provisionalitat. També cal destacar que moltes de les dependències, independentment del seu ús original, s'estan utilitzant com a magatzems, acollint al seu interior nombrosos paquets, mobles i brutor que dificulten la lectura dels espais i empitjoren l'aspecte i la conservació dels valors del propi bé.

Façanes

El mal estat de conservació de les cobertes, amb despreniment de teules, així com les esquerdes situades en punts com el campanar, que podrien provocar el despreniment de material petri, han motivat la col·locació de xarxes gairebé a tot el perímetre de la "illeta Monti-Sion". Aquest element oculta la façana original i dificulta la visualització del bé en tota la seva magnitud.

4. BÉNS MOBLES

Malgrat les diferents etapes per les quals ha passat la comunitat dels jesuïtes, amb les diferents exclaustracions i noves recuperacions dels seus espais religiosos i claustrals, s'ha pogut conservar gran part del seu patrimoni artístic moble: pintures, retaules, orfebreria, indumentària religiosa, etc., de desigual valor artístic, però que conforma un conjunt de vàlua patrimonial.

En el moment en que es va fer aquest informe, gran part d'aquestes obres s'han dipositat a diferents sales, principalment a la capella on s'ubica el retaule gòtic i a la sala on es conserven les restes de part de l'arcada del pati de les escoles. Per altra banda, els retaules i les pintures de les capelles s'han conservat in situ, així com el retaule gòtic i el Museu de Sant Alonso (on s'han reubicat algunes pintures i peces d'altres dependències). De la sagristia també s'han traslladat algunes obres, quedant la calaixera principal i alguna altra obra com la talla de Sant Sebastià.

A Monti-Sion també es conserva un important patrimoni bibliogràfic, amb llibres del XVI al XVIII, malgrat el seu fons històric més important és propietat de l'estat i es trobi ubicat a la Biblioteca del Palacio Real a Madrid i a la Biblioteca Pública de Can Sales.

El fons bibliogràfic que es conserva a les actuals dependències de Monti-Sion es distribueix a diferents sales, biblioteques, amb funcions escolars o de dipòsit. Tot i que aquestes biblioteques comptaran amb un catàleg pel seu ús escolar o investigador, no s'ha pogut consultar cap instrument de descripció (inventari, catàleg, guia) sobre els fons bibliogràfics històrics més importants.

També existeix un Archivo Histórico del Colegio de Montesión, del qual tampoc s'ha pogut consultar cap instrument de descripció, tot i que va ser ordenat i classificat per Bernardo Obrador.

Per tal de recuperar tot els béns amb valor patrimonial configurats al llarg dels segles per la comunitat de jesuïtes de Mallorca, s'hauria de recuperar i reinstal·lar tot el moble de la biblioteca del XVII, tot i que en aquests moments no es troba localitzada a les dependències de Monti-Sion, i que actualment es propietat de l'estat i està dipositada a dependències del Govern Balear

A l'apartat 8¹ d'aquest informe s'inclouen tots els béns mobles que queden inclosos en aquest expedient de BIC i que per tant, d'acord amb l'article 45 de la Llei 12/1998, del Patrimoni Històric de les Illes Balears, també tindran la consideració de béns d'interès cultural i seran inseparables, per tant de l'immoble. Com es recull al llistat, també es consideren part integrant d'aquesta declaració tots els fons bibliogràfics històrics que es conservin a les dependències de Monti-Sion, així com el fons documental integrant de l' Archivo Histórico del Colegio de Montesión.

4.1. Estat de conservació físic de les decoracions i els béns mobles

L'estat de conservació física dels béns mobles és complex. El conjunt patrimonial es caracteritza per una àmplia varietat d'elements que difereixen en la seva naturalesa material, tipologia i funcionalitat. Aquesta heterogeneïtat implica una extensa gamma de condicions de conservació i patologies específiques per a cada element. En termes generals, l'estat de conservació del conjunt es qualifica com a regular, observant-se variacions significatives entre els diferents components en funció de la seva naturalesa.

A continuació recollirem una descripció general de l'estat de conservació dels béns per tipologia:

4.1.1 Obres pictòriques

Gairebé la major part de la pintura continguda a Monti-Sion està executada a l'oli sobre tela i sobre taula.

L'estat de conservació de les pintures a l'oli sobre tela és regular. Les pintures evidencien, en general degradacions pròpies de les obres en material orgànic, amb deterioraments comuns a gran part de les obres, com clivellats de la capa pictòrica, oxidació dels vernissos i deformacions del suport tèxtil.

Pel que fa a les pintures a l'oli sobre taula, aquestes mostren alteracions típiques dels suports rígids com esquerdes i separacions entre posts, aixecaments i despreniments localitzats de la capa pictòrica. En general, l'obra pictòrica conserva gran part de la seva integritat formal i estètica, malgrat els factors d'envelliment i deteriorament puntuals.

4.1.2 Elements escultòrics

Les escultures de fusta policromada i els retaules mostren patologies característiques com pèrdues de policromia, fissures en el suport, despreniments parcials de la capa pictòrica àrees amb afectacions per agents biològics, com l'atac de xilòfags.

Els retaules, presenten un estat de conservació regular amb problemes d'estabilitat en el suport que conformen l'estructura, amb separacions entre posts i deformacions del suport. La policromia mostra aixecaments, pèrdues puntuals i oxidació dels vernissos. Les capes de policromia presenta despreniments en diverses zones, especialment en les més exposades a l'ús o al pas del temps. La presència d'oxidació en els vernissos ha causat un enfosquiment generalitzat dels elements escultòrics.

¹ En el cas dels mobles inclosos a l'Inventari de Béns Mobles de l'Església Catòlica, (IICIB) s'ha inclòs el número d'aquest inventari. A l'annex 1 s'inclou una fitxa individualitzada de cada un d'aquests béns (amb fotografia i dades descriptives), que també consta a l'expedient al document titulat Fitxes Béns Mobles inclosos al BIC

Les peces d'ivori tallat, que constitueixen una part menor però significativa del conjunt escultòric, presenten alteracions visibles com l'esgrogueïment de la superfície. Aquestes modificacions són atribuïbles a la naturalesa orgànica de l'ivori, un material d'origen animal que és altament susceptible a canvis ambientals i processos d'envelliment.

Els elements escultòrics en marbre presenten patologies característiques d'aquest tipus de material. Es visualitzen eflorescències salines puntuals, principalment en àrees propenses a la humitat per capil·laritat. La disgregació del material és evident en aquestes zones, especialment en les juntes i els relleus més delicats.

4.1.3 Béns de caràcter litúrgic

Els elements litúrgics, conservats majoritàriament en vitrines, comprenen una varietat d'objectes com canelobres, calzes, copons i peces similars, així com indumentària litúrgica, incloent-hi casulles. En general, aquests elements presenten un estat de conservació acceptable. S'observen algunes alteracions, els objectes metàl·lics mostren signes d'oxidació en diversos graus, mentre que els teixits evidencien cert desgast, particularment en les zones sotmeses a un ús més freqüent. Aquestes patologies, tot i ser indicatives del pas del temps i de l'ús continuat, no comprometen la funcionalitat ni la integritat general dels elements. La conservació en vitrines ha contribuït significativament a la preservació d'aquests béns.

4.1.4 Litografies i gravats

Presenten un estat de conservació variable, generalment acceptable, però amb diverses patologies característiques d'aquest tipus de material. S'observen signes d'acidificació en alguns exemplars, manifestats per un enfosquiment i fragilitat del paper, així com danys mecànics com esquinçades, plecs i deformacions, probablement deguts a manipulacions inadequades.

4.1.5 El mobiliari

Format principalment per calaixeres, presenta un estat de conservació variable. En general, les estructures es mantenen estables, tot i que s'observen signes d'ús com ratllades, desgast en les superfícies i lleugera pèrdua de brillantor en els acabats. Algunes peces mostren petits danys, com esquerdes en la fusta o desgast en les juntes, i es detecta oxidació en les parts metàl·liques, com frontisses o tiradors. Malgrat aquestes alteracions, el mobiliari conserva la seva funcionalitat i integritat estructural.

5. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

5.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

Tal i com s'ha anat exposant al llarg d'aquest informe, l'element amb significats i valors patrimonials és el conjunt format per l'església i els diferents edificis destinats a escola i dependències de la Comunitat Jesuïta, així com els espais buits que es generen i que articulen les construccions.

El bé a preservar es correspon amb la “illeta Monti-Sion”, una única parcel·la cadastral situada entre els actuals Carrer Monti-Sion, Carrer del vent, Carrer Sant Alonso i Carrer de les Escoles, la configuració espacial de la qual s’ha mantingut gairebé inalterada des del segle XVII, tal i com es pot veure al plànol de A. Garau de 1644.

La història del conjunt de Monti-Sion no es pot deslligar de les transformacions urbanístiques que la implantació de la Comunitat Jesuïta va provocar a la zona de l’antic call jueu. Des de l’ocupació per part dels primers jesuïtes de la petita capella propera l’Estudi General, l’any 1561, es va succeir un llarg procés d’operacions urbanístiques centrades en l’adquisició de les cases confrontants i la transformació d’aquestes en dependències destinades a escola i residència de la Comunitat. La donació als jesuïtes l’any 1595 del carrer d’es Calix, que dividia l’agrupació de propietats en dues illetes, permeté la consolidació del conjunt en una única illa, que quedà consolidada l’any 1638 quan el col·legi, les dependències jesuïtes i l’església ja ocupaven la totalitat dels volums construïts de la illa.

La consolidació d’aquest àmbit de teixit urbà de Ciutat en un únic recinte privat permeté el desenvolupament de múltiples intervencions arquitectòniques, que sens dubte expliquen, i són resultat a l’hora, de l’evolució i del gran poder cultural i socioeconòmic que va assolir aquesta comunitat religiosa a Ciutat.

Així doncs, el valor del conjunt del col·legi, convent, claustre i església de Monti-Sion està lligat a la morfologia i evolució urbanística de la illa en que s’ubica, i no es pot entendre si no és com un únic conjunt, independentment del valor patrimonial particular de cada una de les construccions que hi formen part.

5.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Pel que fa a la delimitació de l’entorn de protecció, s’entén que, tenint en compte la situació de l’element dins un conjunt històric i amb el planejament vigent, no cal la delimitació d’un entorn de protecció més ampli, donat que és un BIC (monument) que està situat dins un altre BIC (conjunt històric) i per tant, s’entén que la delimitació d’un entorn de protecció del monument que anés més enllà del propi element, no tindria cap significació especial ja que l’espai afectat per aquest entorn ja disposaria d’un major protecció, al formar part per sí mateix d’un BIC pròpiament.

6. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ

6.1. Mesures de protecció del propi bé

Com a norma general, s’ha d’assenyalar que s’hauran de protegir aquelles característiques i valors exposats a la memòria que figura en aquest informe i que són els que motiven la seva declaració.

Les intervencions sobre el bé aniran encaminades, principalment, a conservar els valors històrics, socials, arquitectònics i urbanístics del conjunt, així com a garantir també la conservació dels béns mobles que s’hi troben inclosos en ell.

Com ja s’ha indicat al llarg del text, es tracta d’un conjunt complex, ampli i amb nombroses peculiaritats, format per edificis de característiques i antiguitat diferents, per el que, les

mesures de protecció i els criteris d'intervenció varien en funció de l'element sobre el que s'actua.

Les intervencions no s'hauran de realitzar de manera generalitzada, si no que hauran de ser específiques i concretes per a cada element, atenent a l'antiguitat, estat de conservació i singularitat de l'espai o edifici sobre el que s'actua.

En general, les intervencions que vagin més enllà del simple manteniment, hauran de comptar amb la participació d'un equip interdisciplinari en el que hi participi, quan s'escaigui, a més de l'arquitecte-a i l'enginyer-a de l'edificació, un-a historiador-a/historiador-a de l'art, un-a arqueòleg-a i un-a conservador-a/restaurador-a, i han de passar per l'observació acurada del bé, el seu estudi històric, constructiu, arqueològic i de restauració que se duen a terme mitjançant documents escrits, imatges històriques, cales arqueològiques, analítiques, investigacions, que justifiquin les decisions preses.

Com a criteri general, per a les intervencions que s'hagin de dur a terme en aquest bé, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics.

Com hem dit anteriorment, les mesures de protecció i els criteris d'intervenció han de ser específics i varien en funció de l'element sobre el que es treballa. A la parcel·la conviuen dos usos principals, el religiós i el docent i de dependències de la comunitat, que permeten establir una diferenciació general en termes de protecció i intervenció.

Església i espais destinats al culte

Aquest àmbit inclou l'església, com a nucli primigeni del conjunt, i tots els espais adjacents destinats o relacionats amb el culte (capella de Sant Alonso, Capella del retaule del segle XV, sagristies, campanar, claustre, Museu de Sant Alonso i estança de Sant Alonso), així com aquells espais servidors que articulen i donen accés a aquestes dependències.

En aquest àmbit s'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica, estructura, composició, façana, com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, geometria, acabats que siguin recuperables, etc.

Les intervencions que es vulguin dur a terme només haurien d'estar encaminades a la seva consolidació, conservació i restauració, i en casos excepcionals, de recuperació d'algunes de les seves característiques originals. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element, utilitzant els materials propis del moment de la seva construcció i sistemes constructius tradicionals.

En concret, i després de l'anàlisi de l'estat de conservació de les edificacions que alberguen usos religiosos i de culte, les intervencions que es requereixen a nivell general, i que es consideren prioritàries, són aquelles que garanteixin l'estabilitat estructural del conjunt, així com aquelles que solucionin els problemes d'humitats i que reverteixin les problemàtiques actuals causades per les filtracions d'aigua provinent de les cobertes i de les humitats dels murs. Així mateix, són també prioritàries les actuacions que retornin el bé al seu estat original i que garanteixin la futura conservació del bé i de tots els bens mobles que alberga.

Col·legi i dependències de la comunitat jesuïta

El usos de col·legi i dependències de la comunitat jesuïta ocupen la majoria de superfície construïda de la illa i es distribueixen en espais de diferents característiques i antiguitat, per el que, els criteris d'intervenció i les mesures de protecció dependran de la particularitat de cada àmbit.

Part dels usos de col·legi i dependències de la comunitat es distribueixen a zones annexes a l'església, el claustre i a part de les edificacions construïdes a finals del segle XVI, quan es fundà el col·legi. Així doncs, trobem aquests usos a:

- Edifici de les escoles (1584), situat adjacent al carrer de les escoles
- Antic refectori gòtic (1597), on actualment s'hi ubica la biblioteca
- Zones annexes al claustre (1597): situades en planta baixa adjacents al claustre en la zona est i sud, i que abasten des de la sala de les columnes fins a la dependència contigua a l'estança de Sant Alonso, que dona accés al rebost de planta soterrani. Són entre d'altres, la sala de les columnes, l'escala noble, els antics escusats, l'antiga cuina o l'antic menjador dels frares.
- Rebost planta soterrani
- Aljub (sota el claustre)
- Zones annexes claustre planta primera
- Zones sobre la sagristia en plantes superiors

En aquests àmbits s'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica, estructura, composició, façana, com aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, geometria, acabats que siguin recuperables, etc.

Les intervencions que es vulguin dur a terme només haurien d'estar encaminades a la seva consolidació, conservació i restauració, i en casos excepcionals, de recuperació d'algunes de les seves característiques originals. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element, utilitzant els materials propis del moment de la seva construcció i sistemes constructius tradicionals. Es consideren prioritàries aquelles intervencions que garanteixin l'estabilitat estructural del conjunt, així com aquelles que solucionin els problemes d'humitats i que reverteixin les problemàtiques actuals causades per les filtracions d'aigua provinent de les cobertes i de les humitats dels murs. Així mateix, són també prioritàries les actuacions que retornin el bé al seu estat original i que garanteixin la futura conservació del bé i de tots els bens mobles que alberga.

En tot cas, tal i com s'ha indicat a l'inici de l'apartat, en general, els usos de col·legi i dependències dels jesuïtes ocupen espais ubicats a ampliacions realitzades sobre les edificacions originals (plantes superiors envoltant el claustre, plantes superiors sobre la sagristia, etc...) o a edificis de construcció recent (dècades dels anys 50 i 60 del segle XX) el valor dels quals no radica en la seva pròpia arquitectura, si no en la pertinença al conjunt. Les intervencions en aquests àmbits han d'anar encaminades, doncs, a garantir la conservació dels valors històrics, socials, arquitectònics i urbanístics del propi conjunt.

En qualsevol cas, s'ha de conservar la configuració de les façanes que fan front al carrer, així com la de les façanes interiors, sense modificar les obertures.

En les intervencions que es facin sobre aquestes edificacions s'empraran materials i sistemes constructius que s'integrin en el conjunt tradicional del que són part. Es prioritzaran aquelles actuacions que millorin l'envolupant de l'edifici, adoptant solucions més coherents amb el conjunt (substitució de fusteries d'alumini o PVC per unes noves de fusta, substitució de canonades vistes de PVC, etc.).

S'haurà de conservar la volumetria existent, excepte al volum construït als anys 60, que es podria decreïxer.

Una de les intervencions prioritàries que afecten a la totalitat del conjunt, independentment de la seva antiguitat o ús fa referència a la presència d'obres inacabades que presenten els diferents edificis. Per a la bona conservació dels valors del bé és imprescindible deixar en estat acabat les obres, realitzant els acabats que pertocuin o recuperant, si és el cas, les seves característiques originals.

En qualsevol cas, la protecció de la "illeta Monti-Sion" passa per la conservació de la configuració de l'espai que s'ha mantingut inalterable en el teixit urbà de Palma des del segle XVI fins a l'actualitat.

En relació als usos, la conservació tipològica del bé passa per garantir la pervivència del patrimoni immaterial que atresora el conjunt i que està lligat a la seva història. S'ha de conservar l'ús religiós de l'església i de la resta d'espais destinats al culte o relacionat amb ell, en les condicions en que s'ha conservat fins ara. En relació a la resta d'espais, dedicats des de la seva fundació a centre educatiu i residència de la comunitat jesuïta, s'ha de garantir que els usos que s'implantin siguin compatibles i, en tot cas, puguin garantir la conservació de l'estructura i configuració espacial, determinada per el seu ús original, i que es caracteritza per la successió d'espais de petites dimensions articulats al llarg d'espais de pas o corredors.

En general, les intervencions permeses en aquest conjunt no podran contradir els criteris o les lògiques d'implantació i urbanització original, i la diferent relació espacial entre les principals edificacions i elements del conjunt.

6.2. Mesures de protecció de l'entorn

No s'ha considerat descriure un entorn de protecció del bé, en tant el monument està situat dins un altre BIC (conjunt històric).

6.3. Criteris de conservació- restauració amb caràcter general als béns mobles

Els béns mobles vinculats a Monti-sión configuren un grup heterogeni. Per una banda s'inclouen 168 elements de tipologia variada: retauls, pintura sobre tela, escultura (escuts, capitells, altars, sepulcres, conjunts escultòrics...), orfebreria, gravats, estendards, mobiliari, indumentària religiosa, tapissos i orgues. A aquests s'han d'afegir el fons bibliogràfic antic i el fons documental. A més, la ubicació actual dels béns, com ja s'ha explicat, és dispersa. Tot plegat provoca que hi hagi una gran diversitat de materials, tècniques d'execució i patologies. Per aquest motiu, s'ha de fer un estudi interdisciplinari i en profunditat de cada un d'ells, de les seves característiques i el seu estat de conservació.

Així i tot, se poden definir algunes consideracions generals on s'han d'emmarcar futures accions de conservació.

6.3.1. Directius de conservació preventiva

6.3.1.1. Criteris generals

L'aplicació d'estratègies preventives ha de ser la línia fonamental en la conservació del conjunt de béns que s'inclouen en la declaració de BIC de Montisió. D'aquesta manera, s'eliminarà o es reduirà la necessitat d'escometre futurs tractaments més dràstics i costosos.

En aquest apartat es definiran, de forma general, les mesures i accions que s'han de tenir en compte a l'hora d'evitar o minimitzar els danys. Per aconseguir-ho s'ha d'actuar sobre l'origen dels problemes, generalment localitzats en factors externs als béns. Per tant, la conservació d'aquest conjunt de béns mobles es veurà condicionada en gran part per les condicions de l'immoble que els conté i els usos a què es destini.

En aquest sentit s'hauran d'establir necessitats i prioritats i prendre decisions que han de contemplar la preservació conjunta dels béns i de l'immoble, donat que parlem d'uns elements que en alguns casos són inalienables d'uns espais concrets, la qual cosa obliga a ajustar totes les consideracions respecte la conservació preventiva a les limitacions i possibilitats dels diferents espais.

La conservació preventiva involucrarà a totes les persones implicades, de manera que cap d'elles treballi de forma aïllada, aliena a la planificació i definició de prioritats.

Aquests aspectes han de quedar perfectament definits en un pla de conservació preventiva però hi ha una sèrie de línies generals que s'hauran de tenir en compte en funció dels diferents factors d'alteració²:

6.3.1.2. Recomanacions enfront els factors d'alteració

Factors ambientals:

El mal estat de les cobertes genera filtracions d'aigua a l'interior. A aquestes humitats s'han d'afegir la provocada per l'ascensió d'aigua per capil·laritat als murs i la condensació creada per la humitat ambiental.

Els béns ubicats a l'església són els principals afectats per aquest factor que no només perjudica les pintures murals i els elements ornamentals o escultòrics, sinó també les pintures penjades als murs i els retaules. Pel que fa als quadres, s'han d'embalar i retirar a un lloc segur mentre s'esmenen els problemes d'humitat. En el cas dels retaules s'haurà de considerar cada cas individualment.

Un cop resolt els problemes més evidents de filtracions i humitats per capil·laritat, s'hauran de cercar vies pel control dels paràmetres mediambientals (humitat i temperatura) o almenys temperar les fluctuacions per disminuir el risc de deteriorament.

² Obviarem aquí les patologies estructurals, ja explicades en un altre apartat

La llum és un altre dels agents de deteriorament a tenir en compte i en general cal evitar la incidència directa sobre les obres, ja sigui de llum natural o artificial. Sense oblidar que també les pintures sobre tela i la fusta en general poden veure's perjudicades, els teixits i documents gràfics són especialment sensibles a la fotodegradació.

Factors biològics:

Pel que fa a aquesta font d'alteracions caldrà fer un examen individualitzat dels mobles i marcs a fi de detectar atacs de xilòfags actius. Igualment, els problemes d'humitat fan que sigui imprescindible comprovar la presència de colònies fúngiques, especialment als béns en contacte amb el terra i murs o sotmesos a humitats per filtració.

Si així fos, cal aïllar immediatament l'element fins que sigui tractat a fi d'evitar contagis. El control de plagues i l'actuació precoç seran claus en aquest àmbit. Una correcta ventilació dels espais, uns nivells correctes d'humitat i temperatura, així com la neteja periòdica, contribuirà a reduir el risc d'atac biològic. Les peces de nova adquisició seran examinades i netejades abans de incorporar-les a l'immoble.

Factor antròpic:

L'ús a què es destini el conjunt de Monti-sión és un dels factors claus per a la conservació dels béns mobles vinculats. Com a part inalienable de l'immoble, la conservació de les peces estarà condicionada pels espais on s'ubiquin i per l'ús a que es destinin aquests espais. La norma general indica que la utilització del bé ha de respectar els valors que en motivaren la seva declaració, premissa que inclou els béns mobles que s'integren en aquesta declaració.

A tal fi, s'hauran de tenir en compte aspectes que afavoreixin la comptabilització de la utilització de l'immoble amb el respecte per la integritat física dels béns mobles que s'hi contenen, per exemple a l'hora de dissenyar mobiliari nou, establir la circulació dels espais, les zones d'emmagatzematge, definir uns mecanismes de conscienciació i sensibilització de cara als usuaris i visitants, etc.

Actualment alguns dels béns mobles vinculats es troben emmagatzemats de forma del tot inadequada a la sala on es conserven les restes de part de l'arcada del pati de les escoles. En el menor temps possible s'han de recol·locar de manera que no estiguin en contacte directe amb el terra ni els murs. Igualment s'ha d'evitar que es recolzin uns sobre els altres. Preferiblement, s'haurien d'embalar correctament o penjar sobre un suport adequat ja sigui exposats o en una sala de reserva. Si es fan obres a l'immoble aquestes peces s'hauran d'embalar correctament i salvaguardar a un lloc segur.

Una de les actuacions necessàries és reubicar els capitells que actualment estan al segon claustre i que es fan servir de cossiols. Aquest ús és del tot perjudicial per a la seva conservació i haurien de ser netejats i reubicats a un espai que reuneixi unes condicions adequades.

Una altra actuació a tenir en compte és retornar el moble de l'antiga biblioteca, actualment propietat de l'Estat i emmagatzemat a Son Tous. Tot i que l'espai original ja no existeix, donat que a dia d'avui forma part de la sala d'actes, seria positiu pel conjunt patrimonial

retornar el moble a l'edifici pel qual fou concebut inicialment, cercant-li una ubicació adient en el nou projecte.

6. 3. 1. 3. Pla de conservació preventiva

Aquestes indicacions generals s'hauran de concretar en un pla de conservació preventiva, a redactar per un equip interdisciplinari, tenint en compte la seva sostenibilitat i l'accessibilitat (enteses com l'apropament dels béns cultural a la societat), conceptes que incidiran positivament en la conservació del conjunt.

El pla de conservació preventiva d'un grup de béns s'ha de basar en un mètode sistemàtic per identificar, avaluar, detectar i controlar els riscos de deteriorament amb la finalitat d'eliminar-los o minimitzar-los. Segons les directrius actuals, el pla s'estructurarà seguint la següent metodologia:

Fase 1

Documentació: estudi i anàlisi de les obres, materials, tècniques i història material; coneixement de l'entorn, els edificis, les sales, les instal·lacions, etc.

Fase 2

Anàlisi de riscos de deteriorament. La valuació de las causes que amenacen la integritat del conjunt i la valoració del risc

Fase 3

Disseny i implantació de procediments i protocols de manteniment i conservació preventiva a curt, mitjà i llarg termini, així com un pla d'emergències, tenint en compte/identificant els recursos tècnics, humans i econòmics disponibles

Fase 4

Verificació del pla de conservació preventiva

6. 3. 2. Criteris de conservació i restauració

Tot i les pautes de prevenció explicades, hi ha una sèrie de béns mobles inclosos en la declaració que, per diferents patologies, requereixen o requeriran una intervenció directa de conservació i restauració. S'ha d'establir un ordre de prioritats en base a uns criteris tècnics, on l'estat de conservació ha de ser el preeminent.

A continuació, definirem les pautes generals que han de guiar les intervencions directes sobre els béns mobles inclosos en aquesta declaració. S'inclouen aquí tant intervencions de conservació curativa com restauracions.

Les intervencions directes seran executades per part de professionals amb titulació oficial en conservació- restauració. La varietat de suports, materials i tipologies presents farà que en cada cas s'hagi de valorar el perfil professional més adient (especialistes en pintura, escultura, arqueologia, teixits, document gràfic, mobiliari).

6. 3. 2. 1. Criteris d'intervenció generals

A l'hora d'intervenir en els béns mobles es tindran en compte els següents criteris generals:

- Les intervencions de conservació curativa i restauració es guiaran en tot moment pel principi de la mínima intervenció necessària
- S'evitarà l'eliminació sistemàtica d'addicions històriques donat que, si es fa de forma injustificada o indocumentada, suposa una pèrdua d'informació irreversible. Només s'eliminarà una part del bé quan en comporti la degradació o quan l'eliminació permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, es documentaran les parts que hagin de ser eliminades
- S'evitarà la reconstrucció total o parcial del bé, llevat que se n'utilitzin parts originals i pugui provar-se'n l'autenticitat. Si fos necessari afegir materials o elements indispensables per a l'estabilitat o la conservació, aquests s'hauran de reconèixer per tal d'evitar el mimetisme
- La neteja, tant si es fa amb mitjans mecànics o químics, mai ha d'alterar els materials que componen el bé ni el seu aspecte primitiu. Abans de netejar, s'han de fer els estudis necessaris i les proves pertinents a fi de determinar el mitjà o producte més adequat
- La reintegració cromàtica serà innecessària quan les llacunes, un cop realitzat el procés de neteja, quedin perfectament integrades en l'efecte cromàtic i estètic del conjunt i es pugui fer una correcta lectura de l'obra. Tota reintegració es limitarà als límits de la llacuna i es durà a terme amb materials innocus i reversibles, mitjançant una tècnica discernible respecte l'original. Sempre que sigui possible, es recorrerà a qualsevol document, gràfic o escrit, que aportï dades fidedignes de l'aspecte original de l'obra
- En cas de ser necessària, la protecció final s'aplicarà evitant l'alteració de l'acabat existent i respectant els estils històrics

6. 3. 2. 2. Metodologia d'intervenció

Prèviament a qualsevol intervenció, es realitzarà una investigació interdisciplinària a càrrec d'especialistes de diferents àmbits: història de l'art, arquitectura, conservació i restauració, física, química, etc. A partir dels resultats d'aquest estudi s'establiran els criteris i la metodologia específics de la intervenció.

Cada una de les intervencions haurà d'anar precedida pel lliurament a la Direcció Insular de Patrimoni del projecte corresponent redactat per professionals amb titulació oficial en conservació- restauració i en la part corresponent, per un/a historiador/a de l'art, on s'inclogui, almenys, la següent informació:

- Memòria historicoartística del bé, redactada per un/a historiador/a de l'art, i on es documenti tant l'origen i adscripció historicoartística, com la història de les intervencions.
- Fitxa tècnica del bé
- Descripció detallada de l'estat de conservació i diagnòstic
- Criteris d'intervenció específics
- Estudis necessaris (químics, biològics, geològics, ambientals, etc.) més enllà dels que ja es puguin haver fet
- Tractaments proposats, especificant descripció, objectius i metodologia, productes i materials que s'utilitzaran

- Documentació gràfica: fotografies generals i de detall, mapes d'alteració, fotogrametries, aixecaments 3D, imatges derivades dels estudis científics (estratigrafies, gràfiques...) etc.

Finalitzada cada intervenció, s'ha de reunir tota la documentació en una memòria. Es detallaran la metodologia, els criteris específics, els estudis realitzats, així com els procediments i materials que s'han fet servir. S'adjuntarà la documentació gràfica corresponent.

La conservació del bé cultural no acaba amb la intervenció, és fonamental realitzar un seguiment dels béns restaurats i programar un manteniment periòdic per a garantir la seva permanència, compatibilitzant-la amb el gaudi públic.

7. CONCLUSIÓ

Després d'analitzar la història i l'evolució del conjunt del col·legi, convent, claustre i església de Monti-Sion, així com la seva configuració actual, podem concloure que reuneix una sèrie de valors patrimonials:

- Valor i singularitat a nivell arquitectònic i urbanístic:

En el context de l'arquitectura religiosa de l'illa, el conjunt de Monti-Sion presenta una rellevància notòria. De fet, cal destacar que l'església està considerada com una de les construccions a l'avantguarda de l'arquitectura del segle XVI a Mallorca.

Si bé l'evolució constructiva a l'interior de la illeta de Monti-Sion ha estat complexa, aquest procés ha tingut com a resultat la configuració d'un espai que s'ha mantingut inalterable en el teixit urbà de Palma des del segle XVI fins a l'actualitat.

- Valor i singularitat dels béns mobles:

El conjunt de béns mobles preservats són d'índole diversa (artístic, litúrgic, documental i bibliogràfic) i destaca no només per la transcendència d'algunes peces a nivell individual, sinó, sobretot, pel seu valor com a conjunt.

- Valor històric i social:

La significació col·lectiva del conjunt de Monti-Sion es posa de manifest no només en el paper protagonista de la Companyia de Jesús en la història religiosa de Mallorca, sinó també en la seva transcendència en l'àmbit de l'ensenyament i de la cultura.

Entre les diferents categories que ofereix la llei, una vegada realitzats els estudis pertinents, i segons la informació que fins al moment s'ha disposat, entenem que la figura que s'ajusta és la de monument.

Així doncs, per les motivacions que consten al present informe, proposam incoar l'expedient per a la declaració de conjunt del col·legi, el convent, el claustre i l'església de Monti-Sion com a Bé d'Interès Cultural amb la categoria de **Monument** amb la delimitació

del Bé i de l'entorn de protecció que figura a la documentació gràfica adjunta. Els béns mobles aquí inclosos, tal com marca la Llei 12/1998 de 21 de desembre del Patrimoni Històric de les Illes Balears al seu article 45, també passen a gaudir de la declaració de BIC.

8. LLISTAT DELS BÉNS MOBLES VINCULATS

- 1 IICIB 7679 (1-32). Retaule. RETAULE DE LA MARE DE DEU DE MONTI-SION . Principis S.XV. Autor/Taller: Mestre de Monti-Sion
- 2 IICIB 7680. Pintura. VERGE AMB L'INFANT I ELS SAGRATS CORS. Autor/Taller: Miguel Torre
- 3 IICIB 7681. Pintura. PARE ANTONI MOREY I OLIVER Principis S.XIX
- 4 IICIB 7682. Pintura. COR IMMACULAT DE MARIA Autor/taller: Miguel Torres
- 5 IICIB 7683. Pintura. PARE PEDRO JUAN ANDREU Autor / Taller Desconegut
- 6 IICIB 7684. Pintura. DOS PARES JESUITES REPARTINT PA ENTRE ELS POBRES Finals del S. XVIII
- 7 IICIB 7685. Pintura. MORT DE SANT LLUIS GONZAGA Principis . XVIII
- 8 IICIB 7686. Pintura. MORT DE SANT FRANCESC XAVIER S. XVIII
- 9 IICIB 7687. Escultura. ESCULTURA RELIQUIARI DE SANT SEBASTIA S.XVII
- 10 IICIB 7688. Escultura. SANT GABRIEL ARCANGEL (?). S. XVII
- 11 IICIB 7689. Escultura. SANT FRANCESC XAVIER
- 12 IICIB 7690. Escultura. SANT JESUITA S.XVII
- 13 IICIB 7691. Escultura. ÀNGEL CUSTODI S.XX
- 14 IICIB 7692. Escultura. SANT JOAN BERCHMAN Autor/Taller Guillem Galmés Finals S.XIX
- 15 IICIB 7693. Pintura. APARICIO DE LA VERGE A SANT ALONS RODRIGUEZ Autor/Taller: Llorenç Cerdà i Bisbal Finals S. XIX
- 16 IICIB 7694. Pintura. ARCANGEL SANT RAFEL AMB TOBIES Autor/Taller Bauzà Finals s. XIX
- 17 IICIB 7695. Escultura. SANT JOAN EVANGELISTA ZOOMORF. S. XIX
- 18 IICIB 7696. Escultura. SANT MARC EVANGELISTA ZOOMORF. S.XIX
- 19 IICIB 7697. Escultura. SANT MATEU EVANGELISTA ANTROPOMORF. S.XIX
- 20 IICIB 7698. Escultura. SANT LLUC EVANGELISTA ZOOMORF S.XIX
- 21 IICIB 7699. Pintura. SAGRAT COR DE JESÚS Autor/Titular: Miguel Torres Sanxo 1833
- 22 IICIB 7700. Escultura. SANT GABRIEL ARCANGEL (?) S.XVII
- 23 IICIB 7701. Pintura. TRES SANTS JESUÏTES S.XIX
- 24 IICIB 7702. Pintura. RETRAT DANIEL GABRIEL MOREY S.XIX
- 25 IICIB 7703. Escultura. MARE DE DÉU DELS DOLORS S.XIX
- 26 IICIB 7704. Pintura. RETRAT PARE CARLES ODESCAJGHI S.XIX
- 27 IICIB 7705. Pintura. RETRAT PARE JOSÉ PIGNATELLI S.XIX
- 28 IICIB 7706. Escultura. SANT PERE CLAVER S.XIX
- 29 IICIB 7707. Pintura. RETRAT R.P. MARIANUS OBLAN... S.XIX
- 30 IICIB 7708. Pintura. Retrat. GERMA JESUITA FELIX TIRADO Autor/Taller: Francisco Morell S.XIX
- 31 IICIB 7709. Pintura. Retrat. GERMA JESUITA GREGORIO TRIGUEROS Autor/Taller: Francisco Morell S.XIX
- 32 IICIB 7710. Pintura. MAREDEDÉU DE L'AMOR DIVÍ. Autor/taller: Bartolomé Bordoy 1860
- 33 IICIB 7711. Pintura. SANT IGNACI DE LOYOLA Autor/taller: B. Payeras S.XIX
- 34 IICIB 7712. Pintura. SANT APOSTOL (SANT PAU?) S.XVII

- 35 IICIB 7713. Pintura. SANTA FAÇ
- 36 IICIB7714. Pintura. VERGE DOLOROSA (també identificada com Retrat Mare Abadessa) S.XIX
- 37 IICIB7715. Litografia. SAGRATS CORS DE JESUS I MARIA S.XIX
- 38 IICIB 7716. Litografia. Gravat. SAGRATS CORS DE JESUS, MARIA I JOSEP S.XIX
- 39 IICIB 7717 Litografia. Gravat. DESPOSORIS MISTICS DE SANTA CATALINA D'ALEXANDRIA Autor/tallar: C. Lorichen. S.XIX
- 40 IICIB 7718. Orfebreria. CORONA DE LA VERGE DEL PILAR. Argent, brillants S.XIX
- 41 IICIB 7719. Orfebreria. CORONA. S.XIX
- 42 IICIB 7720. Orfebreria. CORONA DE LA MAREDEDEU MORTA. Argent. Brillants S.XIX
- 43 IICIB 7721. Orfebreria. CALZE. Argent. S.XIX
- 44 IICIB 7722. Orfebreria. CALZE. Argent. Pedres Precioses S.XIX
- 45 IICIB 7723. Orfebreria. CALZE. Argent. S.XIX
- 46 IICIB 7724. Pintura. ECCE HOMO (també identificat com Jesús empresonat) 2ª meitat s. XV
- 47 IICIB 7725. Pintura. PARE JESUITA BARTHOLOME COCH S.XX
- 48 IICIB 7726. Pintura. RETRAT SANT ALONS RODRIGUEZ S.XVIII
- 49 IICIB 7727. Pintura. RETRAT BEAT PERE CLAVER S.XIX
- 50 IICIB 7728. Gravat. SANT ALONS RODRIGUEZ RESANT EL ROSARI Autor/Taller: Rafael Perfichini 1826
- 51 IICIB 7729. Gravat. SANTISSIMA TRINITAT AMB SANT ALONS S.XIX
- 52 IICIB 7730. Pintura. Exvot. SANT ALONS ORANT A LA IMMACULADA S.XVII
- 53 IICIB 7731. Pintura. Exvot. SANT ALONS ORANT PER UN SUPERIOR S.XVII
- 54 IICIB 7732. Pintura. Exvot. DONA ORANT A SANT ALONS PER UN MALALT S.XVII
- 55 IICIN 7773. ESTENDARD PROCESSIONAL AMB SAGRAT COR DE JESUS S.XIX
- 56 IICIB 7734. ESTENDARD PROCESSIONAL AMB RETRAT DE SANT ALONS Autor/taller: Fausto Morell S.XIX
- 57 IICIB 7735. Pintura. APARICIO DE LA VERGE A SANT ALONS RODRIGUEZ Autor/Taller. Sebastián Gallés 1887
- 58 IICIB 7736. Pintura. ECCE HOMO. S.XVI
- 59 IICIB 7737. Escultura. Fusta, ivori. SANT CRIST
- 60 IICIB 7738. Escultura. Fusta. CREU D'ALTAR AMB ESCULTURA DE SANTCRIST. S.XVII
- 61 IICIB7739. Pintura. Retrat. SANT IGNASI DE LOYOLA S.XX
- 62 IICIB 7740. Escultura. Fusta, ivori. CREU D'ALTAR AMB ESCULTURA DE SANTCRIST
- 63 IICIB 7741. Escultura. Fusta. Nacre. CREU D'ALTAR.
- 64 IICIB 7742. Orfebreria. Argent. RELIQUIARI.
- 65 IICIB 7743. Escultura. CREU AMB ESCULTURA DE SANTCRIST. S.XVIII
- 66 IICIB 7744. Escultura. GRUP ESCULTORIC DE SANT ALONS, SANT PERE CLAVER I SANT JOAN BERCHMANS S.XX
- 67 IICIB 7745. Escultura. GRUP ESCULTORIC DE SANT ALONS RODRIGUEZ I SANT PERE CLAVERS.XX
- 68 IICIB 7746. Escultura. GRUP ESCULTORIC DE SANT ALONS ESCRIVINT AMB TAULA I MAREDEDEU S.XX
- 69 IICIB 7747. Escultura. FIGURA DORMENT I OCELLS S.XX
- 70 IICIB 7748. Orfebreria. CINTURO DE SANT CRIST. Argent
- 71 IICIB 7749. Pintura. DESCANS DE LA SAGRADA FAMILIA DURANT LA FUGIDA A EGIPTE Autor/Taller. Guillem Mesquida S.XVIII
- 72 IICIB 7750. Orfebreria. ENCENSER . argent
- 73 IICIB 7751. Orfebreria. VINAGRERES. Argent
- 74 IICIB 7752. CALAIXERA. SAGRISTIA. Fusta S.XIX

- 75 IICIB 7753. Orfebreria. TISOIRES AMB DIPOSIT (ESMOCADORES ?). Argent
- 76 IICIB 7754. Orfebreria. HISOP. Argent
- 77 IICIB 7755. Orfebreria. HISOP. Argent
- 78 IICIB 7756. Orfebreria. JOC DE GERRO I PALANGANA. Argent
- 79 IICIB 7757. Orfebreria. PALMATORIA. Argent
- 80 IICIB 7758. Orfebreria. PALMATORIA. Argent
- 81 IICIB 7759. Orfebreria. CINTURO DE SANT CRIST. Argent, vidre
- 82 IICIB 7760 Orfebreria. PÍXIDE. Argent
- 83 IICIB 7761. Orfebreria. CALZE. Argent. Esmalt
- 84 IICIB 7762. Orfebreria. COPÒ. Argent
- 85 IICIB 7763. Orfebreria. CALZE. Argent
- 86 IICIB 7764. Orfebreria. CALZE. Argent
- 87 IICIB 7765. Orfebreria. CALZE. Argent
- 88 IICIB 7766. Indumentària religiosa. TERN LITURGICS.XVIII
- 89 IICIB 7767. Indumentària religiosa. CASULLA S.XIX
- 90 IICIB 7768. Indumentària religiosa. CASULLA
- 91 IICIB 7769. Pintura. SANT ALONS TE UN LLOC RESERVAT ENTRE ELS SANTS"
Autor/taller: Fausto Morell S.XIX
- 92 IICIB 7770. Pintura. SANT ALONS AMB MALALT Autor/taller: Salvador Torres 1825
- 93 IICIB 7771. Pintura. VOTS DE SANT ALONS Autor/taller: Salvador Torres 1825
- 94 IICIB 7772. Pintura titulada: "EL H. ALONS LUCHA CONTRA LOS ESPIRITUS
INFERNALS". Autor/Taller Salvador Torres1825
- 95 IICIB 7773. Pintura. MORT DE SANT ALONS Autor/Taller Salvador Torres 1825
- 96 IICIB 7774. Pintura. SANT ALONS NIN VENERANT JESUS I LA MAREDEDEU
Autor/Taller Salvador Torres. 1825
- 97 IICIB 7775. Pintura. LA PENITENCIA DEL GERMA JESUÏTA ALONS RODRIGUEZ
Autor/Taller: Salvador Torres 1825
- 98 IICIB 7776. Pintura. SANT PERE CLAVER EVANGELITZANT S.XIX
- 99 IICIB 7777 (1-3). Pintura. Escultura. RETAULE DE LA MAREDEDEU DE LES MARES
CRISTIANES S.XVIII
- 100 IICIB 7778. Pintura. MIRACLE DE LA VERGE DEL PILAR Autor/Taller. Fausto Morell
S.XX
- 101 IICIB 7779. Pintura. MIRACLE DE LA VERGE DEL PILAR Autor/Taller: Fausto Morell S.
XX
- 102 IICIB 7780. Escultura. ESCULTURA DE SANT CRIST. Fusta S. XX
- 103 IICIB 7781 (1). SEPULCRE I ESCULTURA DE SANT ALONS. Autor/taller. Escultura:
Guillermo Torres. 1825
- 104 IICIB 7782. Pintura. MIRACLE DE SANT ALONS RODRIGUEZS.XIX
- 105 IICIB 7783. Pintura. SANT ALONS I CAVALLER S.XIX
- 106 IICIB 7784. Pintura. SANT ALONS AL CEL ENVOLTAT D'ANGELS S.XIX. 1888
- 107 IICIB 7785. Pintura. SANT ALONS RODRIGUEZ AGENOLLAT DAVANT UN SANT CRIST
S.XIX (1888)
- 108 IICIB 7786. Pintura. VISIÓ DE SANT ALONS DE LA SAGRADA FAMILIA S.XIX(1888)
- 109 IICIB 7787. Pintura. RETRAT DE CARDENAL. S.XIX
- 110 IICIB 7788. Pintura. SANTS PROTECTORS DE SANT ALONS EN LA SEVA JOVENTUT
Autor/taller: Salvador Torres S.XIX
- 111 IICIB 7789. Pintura. CRIST MAJESTÀTIC AMB LA VERGE, SANT JOAN, SANT PAU I SANT
PERE. S.XV
- 112 IICIB 7790. Gravat. SANT LLUÍS GONZAGA S.XIX

- 113 IICIB 7791. Gravat. SANT SEBASTIÀ S.XIX
- 114 IICIB 7792 (1-3). Retaule. RETAULE DEL SAGRAT COR 1833
- 115 IICIB 7793. Gravat. ENTRADA DE JESUS A JERUSALEM Autor/Taller: A. Pingot S.XVIII
- 116 IICIB 7794. Gravat. MOISES COLPEJANT UNA ROCA AMB EL SEU BASTO Autor/Taller: A. Pingot S.XVIII
- 117 IICIB 7795. Orfebreria. CALZE. Argent S.XIX
- 118 IICIB 7796. Orfebreria. CALZE. Argent S.XIX
- 119 IICIB 7797. Pintura. SANT ALONS RODRIGUEZ ENTRE LA IMMACULADA I LA SANTISSIMA TRINITAT Autor/Taller: Salvador Torres 1825
- 120 IICIB 7798 (1-7). RETAULE DE SANT JOSEP. S.XVII
- 121 IICIB 7799. Pintura. GRUP DE MONJOS BENEDICTINS RESANT. S. XVI - XVII
- 122 IICIB 7800. Pintura. SANT CIRIL D'ALEXANDRIA S.XIX
- 123 IICIB 7801. Pintura. SANT BONAVENTURA S.XIX
- 124 IICIB 7802. Pintura. SANT TOMÀS D'AQUINO S.XIX
- 125 IICIB 7803. Pintura. SANT JOAN CRISÒSTOM S.XIX
- 126 IICIB 7804. Pintura. "VISIO DE LA STORTA" DE SANT IGNASI DE LOYOLA Autor/Taller Fra Nicolàs Borràs S.XVII
- 127 IICIB 7805. Tapís. APARICIÓ DEL SAGRAT COR A LA BEATA MARGALIDA Autor/Taller: Fausto Morell 1910
- 128 IICIB 7806. Pintura RAMON LLULL COM A DOCTOR IL·LUMINAT Autor/Taller Bestard, Miquel (Atribuït) S.XVII
- 129 IICIB 7807. Tapis. APARICIÓ DEL SAGRAT COR DE JESUS AL PARE HOYOS Autor/Taller. Fausto Morell 1910
- 130 IICIB 7808. Pintura. SANT SEBASTIA AUXILIAT PER SANTA IRENE Autor/Taller Bestard, Miquel (Atribuït) S.XVII
- 131 IICIB 7809. Pintura. MORT DE SANT FRANCESC XAVIER. S.XVIII
- 132 IICIB 7810. Pintura. SANT JOAN EVANGELISTA S.XVIII
- 133 IICIB 7811. Pintura. PAPA CLIMENT XII S.XVIII
- 134 IICIB 7812. Pintura. CORONACIO DE LA IMMACULADA Autor/ Taller: Miquel Bestard S. XVII
- 135 IICIB 1813. Pintura. PARE JESUITA FRANCISCO DE GERONIMO S.XVIII
- 136 IICIB 7814. Pintura. SANT PERE S.XVIII
- 137 IICIB 7815. Pintura. IMMACULADA CONCEPCIO S.XVII Obra atribuïda a un seguidor de Juan de Juanes.
- 138 IICIB 7816. Pintura. APARICIO DE LA VERGE A SANT ALONS RODRIGUEZ Autor/Taller: Salvador Torres S.XIX
- 139 IICIB 7817. Pintura LA INMACULADA CONCEPCIO DAVANT DEU PARE Autor/Taller: Petrus Beretinus Corton S. XVIII
- 140 IICIB 7818. Pintura. PARE HIERONIMUS NATALIS S.XVIII
- 141 IICIB 7819. Escultura. ÀNGEL (formava part retaule major) Autor/ Taller: Parrino, Camilo Silvestro
- 142 IICIB 7820. Escultura. ÀNGEL (formava part retaule major) Autor/ Taller: Parrino, Camilo Silvestro
- 143 IICIB 7821 (1-18). Retaule. RETAULE DE L'ALTAR MAJOR Autor/ Taller: Parrino, Camilo Silvestro
- 144 IICIB 7822 (1). Sepulcre. SEPULCRE I ESCULTURA DE RAIMON DE VERI. s'atribueix a Jaume Blanquer. S.XVIII
- 145 IICIB 7823 (1-2). RETAULE DE SANT IGNASI DE LOYOLA S.XVIII
- 146 IICIB 7824 (1-4). RETAULE DE SANT FRANCESC XAVIER Autor/Taller: Miquel Amer, Carlos Flotats. S. XVIII

- 147 IICIB 7825 (1-2). RETAULET AMB PINTURA REPRESENTANT PENTECOSTA S.XVII
- 148 IICIB 7826 (1-2). RETAULE DE LA FAMÍLIA DE LA VERGE o RETAULE DE SANT J
OAQUIM I SANTA AINA Autor /Taller: Fra Nicolàs Borràs, Honorat Massot, José
Crevades S.XVIII
- 149 IICIB 7827 (1-2). RETAULE DEL SANT CRIST Autor/Taller: Floats, Carlos (Atribuït
escultura) Principis S. XVIII / 1907 (escultura)
- 150 IICIB 7828. Pintura. SANT ALONS RESANT A LA VERGE DOLOROSA S.XVIII
- 151 IICIB 7829 (1-4). RETAULE DE LAS PURÍSSIMA Autor/Taller: Vidal, Juan; Matas,
Bernardino; Flotats, Carlos
- 152 IICIB 7830 (1-2). Orfebreria. CONJUNT DE 6 CANELOBRES S.XIX
- 153 IICIB 7831. CAIXA. Fusta S.XIX
- 154 IICIB 7832. Orfebreria. CUSTÒDIA. Autor/Taller: Fausto Morell S.XIX
- 155 IICIB 7833 (1-2). CALAIXERA DE SAGRISTIA S.XIX
- 156 IICIB 7834. CANELOBRE S.XIX
- 157 IICIB 7835. CAIXA S.XIX
- 158 IICIB 7836. CAIXA. S.XIX
- 159 IICIB 7837. CAIXA S.XIX
- 160 ORGUE DEL COR.
- 161 ORGUE CAPELLA SANT ALONS
- 162 Escultura. ESCUT DE LA COMPANYIA DE JESÚS. S. XVIII
- 163 Pintura. LA COMPANYIA TRIOMFANT SOTA EL NOM DE JESÚS.
- 164 Pintura. SANTS DE LA COMPANYIA DE JESÚS
- 165 Escultura. CAPITELLS. Quatre capitells de l'antic claustre de les escoles
- 166 Escultura. ESCULTURA SANT ALONS. Tomàs Vila. 1939
- 167 Escultura. ALTAR D'ALABASTRE. Sant Sopar. Tomàs Vila. S.XX
- 168 RETAULE AMB SANT JOSEP (antic Retaule del Pilar)
- 169 Pou i brocal del claustre
- 170 ARXIU. Archivo Histórico del Colegio de Montesión. S'inclou tot el contingut de
l'arxiu. El contingut definitiu d'aquest fons quedarà establert quan s'elabori un
instrument de descripció del fons.
- 171 BIBLIOTECA. S'inclou tot el fons bibliogràfic històric que es conservi a les diferents
dependències del conjunt de Monti-Sion. El contingut definitiu d'aquest fons quedarà
establert quan s'elabori un instrument de descripció del fons

9. BIBLIOGRAFIA

Alcover Sureda, Miguel. (1917). La capilla de san Alonso en Montesión. *Bolletí Societat arqueològica Luliana*, 16 (44). P. 355-356

Blanco Trías, Pedro. (1948). *El colegio de Nuestra Señora de Montesión en Palma de Mallorca: Apuntes históricos*. Imprenta Mossén Alcover

Borrassá, Mathias (1916). Historia y fundación del colegio de la Compañía de JHS de la Ciudad de Mallorca, escrita en 1597 por el P. Mathias Borrassá, de la misma compañía. *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, 16 (1916-1917)

Cantarellas Camps, Catalina. (1981). Transformación y pervivencia en el barroco mallorquín. *Estudis Baleàrics*, 1, p. 135-160

Ferrer Flòrez, Miguel. (2008). Historia de los colegios de la Compañía de Jesús en Baleares.. *Bolletí Societat Arqueològica Luliana* , 64. p. 133-152

Galán, R. (2024). Descubren dos dragones únicos en la iglesia de Montesión. *Diario de Mallorca*, 03/03/2024,

Jaume Muntaner, Bartomeu. (1926). Monografia històrica de la Iglesia de N^a Sra de Montesión. *Bolletí Societat Arqueològica Luliana*, 29. sin foliar.

Obrador Vidal, Bernardo (2011). *450 años de la historia del Colegio de Montesión de Palma de Mallorca* (3 toms). Capital Intelectual

Perelló, Antònia Maria. (1985). *Esglésies dels segles XVII i XVIII a Ciutat de Mallorca: Influències, tendències i tipologies artístiques*. Editorial Moll

Sebastián López, Santiago ; Alonso Fernández, Antonio. (1973). *Arquitectura mallorquina moderna y contemporània*. Estudio General Luliano